ולדורות מנלן אמר קרא [1]והיו לי הלוים והיו בהווייתן יהו וממאי דבשה אמר רב חסדא נאמר [2]כסף לדורות ונאמר [3]שה לדורות מה כסף האמור לדורות בו פדו לדורות בו פדו לאותה שעה אף שה האמור לדורות בו פדו לדורות בו פדו באותה שעה מה לכסף שכן פודין בו הקדשות ומעשר שני אלא אמר קרא [4]אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה מה בכור אדם לא חלקת בין לדורות בין לאותה שעה בכסף אף בהמה טמאה [א]לא תחלוק בו בין לדורות בין לאותה שעה בשה אמר ר' חנינא שה אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמורים מישראל אמר אביי תדע [א] שהרי מנה הכתוב עודפים באדם ולא מנה עודפין בבהמה ממאי דילמא לא הוי נפישי להו בהמות טובא לא ס"ד דכתיב [ג] [5]ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד דילמא אפילו הכי פשוטים דלוים הוו קיימי לבהדי בכורי ישראל אמר קרא [1]ואת בהמת הלוים תחת בהמתם בהמה אחת תחת בהמות הרבה ואימא [6]בהמה רבה א"כ ליכתוב קרא או בהמה תחת בהמה או בהמתם תחת בהמתם מאי בהמת תחת בהמתם ש"מ חד פטר טובא אמר רבא אף אנן נמי תנינא [ב] [ב]ופודה בו פעמים הרבה ור' חנינא טעמא דמתני' מפרש והכי קאמר מאי טעמא פודה בו פעמים הרבה משום דשה אחד של בן לוי פוטר כמה פטרי חמורים של ישראל איתמר ר' יוחנן אמר קדשו בכורות במדבר וריש לקיש אמר לא קדשו בכורות במדבר ר' יוחנן אמר קדשו בכורות במדבר דרחמנא אמר ליקדשו כדכתיב [7]קדש לי כל בכור וריש לקיש אמר לא קדשו בכורות במדבר מדכתיב [8]והיה כי יביאך וכתיב בתריה והעברת מכלל דמעיקרא לא קדוש איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש [ג]עד שלא הוקם המשכן היו במות מותרות ועבודה בבכורות אמר ליה באותן שיצאו ממצרים הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי בן שנה בר מיעבד עבודה הוא ודקארי לה מאי קארי לה הכי קא קשיא ליה אי אמרת בשלמא דלא פסיק קדושתייהו הנך דמעיקרא נמי לא פקעא קדושתייהו אלא אי אמרת דפסק קדושתייהו הנך דמעיקרא נמי פקעא ליה קדושתייהו ואידך דקדוש קדוש דלא קדוש לא קדוש איתיביה [ג]אותו היום שהוקם המשכן קרבו להם בישראל נדרים ונדבות חטאות ואשמות בכורות ומעשרות הכי נמי באותן שיצאו ממצרים ומינה אותו היום הוא דקרוב מיכן ואילך לא קרוב איכא דאמרי איתיביה ריש לקיש לר' יוחנן אותו היום שהוקם המשכן קרבו להם ישראל נדרים ונדבות חטאות ואשמות בכורות ומעשרות אותו היום אין מיכן ואילך לא אימא מאותו היום ואילך ומאי קמשמע לן מאותו היום אין מעיקרא לא [ג] אלמא חובות בבמה לא קרוב תא שמע נמצאת אתה אומר בשלשה מקומות קדשו בכורות לישראל במצרים ובמדבר ובכניסתן ישראל [ז]לארץ במצרים מהו אומר [9]קדש לי כל בכור במדבר הוא אומר [10]כי לי כל בכור בבני ישראל בכניסתם לארץ הוא אומר והיה כי יביאך והעברת אמר רב נחמן בר יצחק בשלשה מקומות הוזהרו על הבכורות ליקדש ולא קדשו ובמצרים נמי לא קדוש הא קאמרי' דקדוש ה"ק מהן קדשו ומהן לא קדשו מתקיף לה רב פפא ובמדבר לא קדשו והכתיב [11]פקוד כל בכור זכר לבני ישראל אלא אי איתמר הכי איתמר רבי יוחנן אמר קדשו ולא פסקו וריש לקיש אמר קדשו ופסקו

ולדורות מנא לן. שיפטרו בכורי כהנים לויים[ס] דמהאי ק"ו לא שמעינן אלא במדבר: **וממאי דבשה.** [ד] של בן לוי נפטרו פטרי חמורים של ישראל [ס] דקאמרת לעיל [ע"א] בן לוי דהוה ליה שה דאפקע ליפקע: **כסף לדורות.** בבכור אדם (במדבר יח) ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים: **שה לדורות.** (שמות יג) [א] ופטר חמור תפדה בשה: בכסף פדו בכורים באותה שעה דכתיב (במדבר ג) ולקחת חמשת [ב] שקלים לגולגולת: **הקדשות.** (ויקרא כז) ואם המקדיש יגאל את ביתו [ג] וגו' ומעשר שני דכתיב (דברים יד) ונתתה בכסף הילכך פדו בו בכורות במדבר כלדורות תאמר בשה שאין פודין בו הקדשות: **תדע.** שלא נמנו [ו]בכורי בהמת ישראל מדלא מנה הכתוב עודפים בבהמה כמו שמנה באדם שלשה ושבעים ומאתים: [ד] [ז]**דלא הוו.** להן לישראל בהמות טובא כלוים: **ודילמא אפילו הכי.** דמקנה רב היה לבני ראובן אפ"ה לא הוו עדפי בבהמה שיהו בכורי בהמת ישראל עודפים על פשוטי בהמות לוים: **ואימא.** הא דכתיב בהמת הלוים בהמות טובא משמע כדאשכחן בנינוה (יונה ד) ובהמה רבה אלמא בהמה טובא משמע: **אם כן.** דבהמת דלוים (ובהמתן דישראל תרוייהו) טובא משמע ליכתבינהו קרא כי הדדי מדשני קרא בדיבוריה ש"מ חד פטר טובא: **חנינא.** במתניתין ופודה בו בשה פעמים הרבה שאם חזר וקנאו מיד הכהן לאחר שנתנו לו חוזר ופודה בו פטר חמור אחר: **ורבי חנינא.** דאמר שה אחד של בן לוי כו' טעמא דמתני' קמפרש והכי קאמר כו': **לא קדשו בכורות.** שנולדו במדבר: **דמעיקרא.** במדבר. והאי קדש לי כל בכור מוקי ליה ריש לקיש במצרים אבל במדבר לא קדשו מדכתיב כי יביאך והדר והעברת כל פטר רחם: **בבמות.** כל אחד בונה מזבח ומקריב עליו ומשהוקם המשכן נאסרו כדכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו': **ועבודה בבכורות.** בכורי ישראל היו מקריבים ומכאן ואילך הכהנים אלמא בכורות קדשו: **דאי לא תימא הכי.** אלא באותן שנולדו במדבר: **בן שנה בר עבודה.** הא משיצאו ממצרים עד שהוקם המשכן שתא חדא הוא דהואי: **דלא פסיק.** קדושת בכורות דהנך שנולדו במדבר קדשו איכא למימר דמעיקרא שנולדו [ח](במדבר) בקדושתייהו קיימי כו': **ומינה.** איכא למשמע דלא קדשו בכורות במדבר דקתני אותו היום מכלל דמכאן ואילך לא קרוב שיום ראשון הקריבו כל בכורי בהמה שיצאו ממצרים: **מעיקרא לא.** שלא היה יכול כל אחד לעשות מזבח להקריב בכורות שלו דחובות לא קרוב בבמת יחיד: **הוזהרו לקדש.** ולעולם לכשיכנסו לארץ: [ס] **במצרים לא קדוש.** בתמיה. והא מודו כולהו לעיל באותן שיצאו ממצרים: **והכתיב פקוד כל בכור זכר** [ו]. מבן חדש ומעלה ובן חדש ודאי במדבר נולד דהא האי מעשה בשנה שנית הואי: **ופסקו**

מה לכסף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני. אע"ג דהקדש נפדה בשה [ס]וכל דבר חוץ מעבד וקרקע ושטר כדאמרינן בפ' יש בכור (לקמן דף נא.) היינו מטעם ששוה כסף ככסף ולא מטעם שה אבל פטר חמור נפדה בשה כל דהו ובשאר בשוויו כדאמר לקמן: **ופודה** בו פעמים הרבה. פי' אם חזר וקנאו מיד כהן אחר שנתנו לו חוזר ופודה בו פטר חמור אחר ור"ת מפרש דאספק קאי [י]לקמן בפרקין (ד' ט.) דקתני ליסא אחת בכרה ואחת לא בכרה ילדה זכר ונקבה מפריש והוא לעצמו וכספק זה שלא יצא מידו הולך למתני שחוזר ופודה בו ספק אחר פעמים הרבה וכן משמע דאספק קאי דקתני בתר הכי נכנס לדיר להתעשר ומוקי ליה בגמ' [כ]בספק אבל בוודאי לא אפשר למימר פודה וחוזר ופודה כל זמן שהוא ביד ישראל ולא נתן דהא תנן לקמן בפירקין (ט.) שתי חמורות שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן: **לא** קדשו בכורות (נמי) במדבר. לא בכור אדם ולא בכור בהמה והא דפריך לעיל אפי' מבכור בהמה טהורה ליפטרו דהא בהמה טהורה דידהו הפקיעה בהמת ישראל הטהורה אין זה אליבא דריש לקיש לפי סברתו של עכשיו ומיהו לפי מסקנא דלקמן הוקדשו בתוכם הפקודים ואחר כך פסקו ניחא: **אותו** היום. מכאן ואילך לא קרוב ואע"ג דנדרים ונדבות קרוב משם ואילך משום בכורות נקט אותו היום: **אלא** אי איתמר כו'. למסקנא זו לא נאמרו הני תיובתא דלעיל וכה"ג איתא בריש החולץ (יבמות דף לה: ושם) גבי אלמנה מעוברת ובפרק קמא דחגיגה (דף ו.) ובפרק המפלת (נדה דף כד.) גבי פניו מוסמסין ובכמה דוכתי איכא טובא [ל]:

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פי"ב מהל' בכורים הל"א סמג עשין קמא טוש"ע יו"ד סי' שכא סעיף א:

ב [טור"ע שם סעי' ה בהגה]:

מוסף רש"י

ופודה בו פעמים הרבה. שאם חזר כהן ונתנו לו לישראל ויש לו פטרי חמורים יכול לפדותן בו (לקמן ט.). ועבודה בבכורות. כדכתיב (שמות כד) וישלח את נערי בני ישראל וגו' (זבחים קיב:).

שיטה מקובצת

א] שהרי מנה הכתוב עודפין באדם. וגבי בהמה אע"ג שהיו עודפין בהמת ישראל יותר מבהמת הלוים מ"מ לא פירש שצריך לפדותן לפי שפטורים היו משום דשה אחד פוטר כמה פטורים וכו'. גליון תוס' חיצוניות: ב] ומקנה רב. וז"ל תוס' חיצוניות לא קאי אנדרים ונדבות אלא אבכורות קאי אבל נדרים ונדבות ר"ל אותו היום התחיל להקריב ולא קודם לכן וכן דקדק רש"י ז"ל שהרי לא הזכיר בדבריו רק בכורות. ולי נראה דזה קאי על התוס' ד"ה אותו היום אבל על לשון הגמרא ומקנה רב מצאתי כתוב זה הלשון תוס' חיצוניות הוה מצי למימר דשמא אחר מכאן של אותו מנין היה בסוף המשנה: ג] אלמא חובות בבמה לא קרוב. ותימה להר"ר אלחנן דהרי קודם שהוקם המשכן הקריבו חובות בבמה (קריב) (שהקריבו) חטאת כל שבעת ימי המלואים ונראה לי דקודם לכן ר"ל בבמה שכל אחד מניח אותה בראש גגו ובהך מלתא מיתרצה קושיא אחרת שמקשה התוס' במס' יומא גבי הא דפריך בפ"ק דתענית במה שמש משה ר"ל בשבעת ימי המלואים ומקשים התוס' שם נימא דשמש בבגדי כהונה ותירצו כיון דכל ז' ימי המלואים היה משה מעמיד המשכן ומפרקו הוי כבמה ואין בגדי כהונה בבמה וקשיא דהא חטאת המלואים קרבה כל ז' ואי כבמה קחשיב הא אמרי' הכא דחובה בבמה לא קרובה ולפי אשר תירצנו דלא מיירי הכא למעט רק הבמות שכל אחד עושה בראש גגו א"כ לא חשיב שבעת ימי המלואים במה וצ"ל דמשום הכי קא בעי במה שמש משה כל ימי המלואים דפשיטא ליה שלא שמש בבגדי כהונה מפני שלא א] נתלבשו לו הבגדים לכהונה לעבודה עד שלבשם אהרן ומשחו בימי המלואים וי"מ דמשום הכי בעי במה שמש וכו' ולא קאמר בבגדי כהונה דאהרן ובניו כתיב בפי' בגדים ולא למשה [ולא נהירא דא"כ] אמאי לא קבעי במה שמש משה בארבעים שנה שהיו ישראל [illegible]

מסורת הש"ס

א) [לקמן ט.], ב) [זבחים קיב:], ג) [סדר עולם פ"ט], ד) [ישב"ץ מותק ישראל], ה) צ"ל ולוים, ו) עודפים בכורי בהמת ישראל כמו שמנה באדם והשאר נמחק. ש"ק, ז) דילמא הא דלא מני דלא הוי טו'. ש"ק, ח) במצרים. ש"ק, ט) ובכל דבר. ש"ק, י) כדלקמן. ש"ק, כ) [לקמן יא.], ל) [ועי' תוס' ב"ב קנד: ד"ה נרסו].

תורה אור השלם

1. קח את הלוים תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלוים תחת בהמתם והיו לי הלוים אני יי: במדבר ג מה
2. ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא: במדבר יח טז
3. וכל פטר חמר תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו וכל בכור אדם בבניך תפדה: שמות יג יג
4. כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו ליי באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה: במדבר יח טו
5. ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה: במדבר לב א
6. ואני לא אחוס על נינוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבו אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה: יונה ד יא
7. קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא: שמות יג ב
8. והיה כי יבאך יי אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ולאבתיך ונתנה לך: שמות יג יא
9. והעברת כל פטר רחם ליי וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים ליי: שמות יג יב
10. כי לי כל בכור בבני ישראל באדם ובבהמה ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי אתם לי: במדבר ח יז
11. ויאמר יי אל משה פקד כל בכר זכר לבני ישראל מבן חדש ומעלה ושא את מספר שמתם: במדבר ג מ

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שה לדורות וכו' פטר: (ב) ד"ה בכסף וכו' חמשת חמשה שקלים: (ג) ד"ה הקדשות וכו' את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו וגו': (ד) ד"ה תדע וכו' ומאתים הס"ד ואח"כ מ"ה דילמא לא הוו: (ה) ד"ה ובמצרים נמי לא: (ו) ד"ה והכתיב כו' זכר לבני ישראל מבן חדש:

רבינו גרשום

דבכורי לוים פטורין כבמדבר היכא דפטרו. בהווייתן יהו: וממאי דבשה. דבמדבר דכתי' ואת בהמת הלוים תחת בהמתם דבשה פדו פטרי חמורי ישראל. דילמא בפטר חמורי דלוים פדו. (לא) נאמר כסף לדורות. דכתיב וכל בכור אדם בבניך תפדה וסתם פדיה בכסף: ונאמר שה לדורות. דכתיב תפדה בשה:

[illegible]

א) נראה דצ"ל מפני שלא נתקדשו עדיין הבגדי כהונה עד שלבשם אהרן וכו'.

א) נראה דצ"ל מעו"ש הוא משום דשה אחד פוטר כמה פטרי חמורין ומקרא וכו'.